

2 בינואר, 2012

לכבוד:

מר שלום שמחון	מר יובל שטייניץ	מר בנימין נתניהו
שר התמ"ת	שר האוצר	ראש הממשלה
בפקס: 02-6662908	בפקס: 02-5635769	בפקס: 02-5664838

שלום וברכה,

הנדון: הקמת מרכזי תעסוקה ביישובים ערבים וייבוש שירות התעסוקה

1. בהמשך לפרסומים אודות הקמת 22 מרכזי תעסוקה חדשים ביישובים הערבים, אנו מברכים על הכוונה להקצות משאבים להתמודדות עם בעיות התעסוקה בקרב המיעוט הערבי, אך מבקשים להתריע כי האופן שבו נעשה הדבר יגרום לפגיעה קשה נוספת בשירות התעסוקה ובציבור הנזקק לשירותיו. על מנת למנוע נזק זה, נבקשם לשקול את יישום התוכנית באמצעות שירות התעסוקה, והכפפת עבודת הג'וינט המתוכננת במרכזים לשירות.
2. אחרי שנים ארוכות של הזנחה מצד רשויות המדינה, שהובילו להדרתם משוק העבודה של רבים ורבות מבין הערבים תושבי ואזרחי ישראל, נכונותה של הממשלה להקצאות משאבים רבים לתיקון עוול זה היא צעד חיוני בכיוון הנכון. יחד עם זאת, האופן בו נעשה הדבר מהווה הפרטה נוספת של שירות התעסוקה. על רקע הייבוש והריקון המתמשך של שירות זה, צעד זה מסכן את פעילותו האפקטיבית של השירות לאורך זמן ופוגע בציבור המובטלים בכללותו ובאלו מבין הציבור הערבי בפרט.
3. שירות התעסוקה הוא הגוף הציבורי שאמור לטפל בדורשי עבודה, בהכוונתם המקצועית, הכשרתם והשמתם בעבודה. שירותיו כוללים: ייעוץ תעסוקתי לדורשי עבודה, ייעוץ פסיכולוגי תעסוקתי, סדנאות לחיפוש עבודה, סדנאות להשתלבות מחדש בעולם עבודה, מבחני אבחון והכשרה מקצועית באמצעות משרד התמ"ת ובאמצעות שוברים לזכאים. במקום לחזק את שירות התעסוקה, התוכנית הנדונה מעבירה למיקור חוץ מרכזי תעסוקה ביישובים ערבים, אשר יזכו לתקציבי ענק להם לא זוכה השירות ויעסקו באותם תחומים בהם עוסק השירות.
4. יודגש כי ההחלטה להקצות 105 מליון שקלים, בפריסה על פני ארבעה שנים, לעידוד התעסוקה בקרב הציבור הערבי היא החלטה מצוינת ואנו מברכים עליה (במסגרת החלטה מס' 2861 הוקצו 30 מ"ח ועוד 75.64 מ"ח במסגרת החלטה 3708 שהחליפה את החלטה 1539). יחד עם זאת, אנו סבורים לא היה צורך לקשור את יישום ההחלטה בהתקשרות עם גורמים שאינם ממשלתיים ובפרט עם ארגון הג'וינט.

5. [מאתר האינטרנט של תבי"ת](#), מיזם התעסוקה המשותף של הג'וינט והתמ"ת, הלוקח חלק מרכזי בתוכנית זאת, ניתן ללמוד כי במרכזי תעסוקה שיוקמו יינתנו שירותים המקבילים לשירותי שירות התעסוקה: סיוע באיתור מקומות עבודה, הכנה והכשרה לעולם העבודה, סיוע בתחום היזמות, הפנייה לתוכניות הכשרה, ייזום והפעלת תוכניות הכשרה, קידום עובדים, פיתוח קשרי מעסיקים ועוד. *בהקשר זה יוער, כי עיסוק בתיווך עבודה דורש רישיון מיוחד על פי חוק שירות התעסוקה, תשי"ט-1959, ולא ידוע לנו אם רישיון זה ניתן לכל אחד מהמרכזים שיוקמו ובהתאם לאלו תנאים.*
6. מכיוון ששירות התעסוקה הוא בעל המומחיות המקצועית, המבנה הארגוני והמנגנון החוקי להפעלת כלל השירותים שאמורים להינתן במרכזי התעסוקה, כלל לא ברור מדוע הוחלט להעביר למיקור חוץ את המרכזים לאוכלוסיה הערבית. החשש הוא כי החלטה זו היא רק צעד ראשון בדרך להעברת סמכויות נוספות למרכזים אלו ולהעברת יותר ויותר סמכויות של שירות התעסוקה למיקור חוץ.
7. החלטה זו אינה באה בחלל ריק, אלא על רקע ייבושו התקציבי של שירות התעסוקה, הנמשך מזה שנים ארוכות, וניסיונות חוזרים ונשנים להפרטתו. הקיצוצים התקציביים העמוקים הביאו לכך שכיום, חרף הביקוש הגבוה מצד דורשי העבודה, רק כ-10% מכלל דורשי העבודה מקבלים שירותים תומכי השמה בשירות התעסוקה. כך, לדוגמה, במחוז הדרום כולו קיימת רק לשכת תעסוקה אחת לציבור הערבי ביישוב רהט, ובה עובדים 4 פקידים בלבד, המשרתים אלפי דורשי עבודה.
8. המחסור הקבוע בתקציבים הביא לכך שפקידי שירות התעסוקה נאלצים לשרת מאות רבות של דורשי עבודה ללא אפשרות אמיתית להציע להם ייעוץ מקצועי והכשרות תעסוקתיות. בעוד שב-1990 היו 203 דורשי עבודה על כל פקיד ובסך הכל 450 פקידי השמה, הרי שבשנת 2011 היו 520 דורשי עבודה על כל פקיד ובסך הכל 384 פקידי השמה (המקור: תשובת שירות התעסוקה לבקשת חופש המידע של האגודה מיום 4.12.11).
9. בחישוב הצמדה למדד המחירים לצרכן, נכון לדצמבר 2011, תקציב השירות בשנת 1990 עמד על 168,084 מ"ח, ובשנת 2011 עמד בסיס תקציב השירות על 135,866 מ"ח עליהם הוספו במהלך השנה עוד כ-50 מ"ח, זאת למרות שבתקופה זו גדל, ביותר מפי שניים, מספר דורשי העבודה (מממוצע חודשי של 91,637 דורשי עבודה ב-1990 לממוצע חודשי של 199,701 דורשי עבודה ב-2011). **במילים אחרות, בחישוב גס, חל פיחות של יותר מ-50% בהשקעת המדינה בדורשי העבודה באמצעות שירות התעסוקה.**
10. במקרה הנוכחי, על פי החלטות הממשלה, ימומנו מרכזי התעסוקה ע"י המדינה בתקציב השווה ליותר ממחצית התקציב השנתי של שירות התעסוקה. תקצובה הגבוהה של התוכנית יביא לכך שניתן יהיה לתת לדורשי העבודה שירותים ששירות התעסוקה לא יכול לתת כיום במצבו הנוכחי. ברי כי ישנו חשש ממשי כי הדבר יוביל לפגיעה באמון הציבור בשירות התעסוקה.

11. במצב כזה, ניתן יהיה לטעון להצלחת התוכנית, שרק תעודד הפרטה נוספת של השירות. **ברגע שמערך פרטי זה יהיה קיים, לא מן הנמנע שהממשלה תבקש להרחיבו ולהעביר אליו סמכויות ליבה של שירות התעסוקה.** לכן, החשש הוא כי הקמת המרכזים היא רק צעד ראשון בדרך לניסיון הפרטה נוספת של שירות התעסוקה. זאת למרות שבעקבות דיון ציבורי נוקב דחתה הכנסת את תוכנית הממשלה להקים גופים פרטיים מקבילים לשירות התעסוקה במסגרת תוכנית מהל"ב. על כן, **עולה החשש כי הממשלה מנסה לעקוף את המחוקק בעניין זה.**

12. **הדבר הוא קריטי מבחינת קידום זכויות האדם של דורשי העבודה, הזקוקים לסיוע מתמשך כדי להשתלב בעולם העבודה ולממש את זכותם לעבוד, להתקיים בכבוד וזכותם לשוויון הזדמנויות בעולם העבודה.** מדיניות ממשלתית אחראית בתחום זה דורשת שירות ציבורי אפקטיבי, שלו ניתנים המשאבים והסמכויות הדרושים לקידום אוכלוסיות רחבות לעולם העבודה. במקרה הזה, המדיניות הממשלתית המתמשכת, שבאה לידי ביטוי בנתונים הקשים שהוצגו לעיל ביחס לשירות התעסוקה, חטאה לתפקידה. את תיקונה ניתן לעשות באמצעות חיזוק השירות ולא באמצעות החלשה והפרטה נוספת.

13. נתונים אלו דומים למקרים רבים נוספים בהם ייבוש תקציבי מתמשך החליש את המערכת הציבורית ויצר מעגל קסמים המעצים את עצמו ומעודד את הפרטתה. הפרטות אלו נעשות פעמים רבות באמצעות העברה הדרגתית ולא פורמאלית של אספקת שירותים חברתיים לידי גורמים פרטיים באמצעים עקיפים, ובראשם החלטות מנהליות. בדרך זו מתבצעות הפרטות, נקודתיות לכאורה, ללא מדיניות וחשיבה מערכתית כוללת וברורה וללא דיון ציבורי פתוח ומושכל.

14. **בנוסף לכל זאת, למרבה האבסורד, בגלל הקריטריונים שנקבעו, רובם של דורשי העבודה בקרב הציבור הערבי לא ייהנו מתוכנית זו.** אוכלוסיית היעד המצומצמת של מרכזי התעסוקה שיוקמו, שבהגדרה אינה כוללת מקבלי קצבאות הבטחת הכנסה ומקבלי דמי אבטלה (שהם רובם המכריע של תושבי היישובים בהם מדובר), מעלה את השאלה את מי ישרתו מרכזים אלו? דומה כי האוכלוסייה המצומצמת שתקבל את השירותים אינה מצדיקה העדפה תקציבית בלתי פרופורציונאלית שכזו.

15. האבסורד המתואר מגביר את החשד כי ההחלטה אינה נובעת מכדאיות כלכלית, אלא מצפייה כי המרכזים ישמשו בעתיד קבוצה גדולה בהרבה. לכן, **החשש העיקרי הוא שההשקעה המאסיבית במרכזים תשמש כדי להצדיק העברה עתידית של סמכויות ליבה של שירות התעסוקה למרכזים, מה שמעלה את פוטנציאל הפגיעה בזכויות אדם.**

16. **מנקודת המבט של מקבלי השירות נראה כי הקמת המרכזים עשויה לפגוע בהם, שכן תיווצר אפליה ביכולת לקבל ייעוץ, הכשרות וכיו"ב בין מי שאינו מקבל קצבאות ובין מי שמקבלן.** כמו כן, יטורטרו הפונים בין שני מרכזים, במקום לקבל את כל השירותים - תיווך עבודה ושירותים תומכי עבודה והשמה - במקום אחד.

17. לסיכום, נראה כי אין הצדקה לשימוש בגורמים פרטיים נוכח היחס בין תקציב שירות התעסוקה והמרכזים והעלייה העקבית במספר ההשמות שמבצע השירות בכל חודש. ככל שהממשלה מבקשת להגביר את המאמץ ליצור אופק תעסוקתי לציבור הערבי בישראל, הדבר היעיל ביותר יהיה להטיל את האחריות ולספק את התקציבים לכך לשירות התעסוקה, הגוף שנועד לעסוק בכך על פי חוק, ויש לו את הניסיון והידע המקצועי בתחום זה. **במילים אחרות, השקעת המשאבים בשירות התעסוקה עצמו, מקל וחומר בתוכניות ייעודיות לאוכלוסיות מודרות בתוך השירות, צפויה להניב תוצאות משמעותיות יותר.**

18. כפי שצינו בפתח דברינו, אנו רואים חשיבות עליונה בהקצאת משאבים גדולים בקידום האופק התעסוקתי בקרב הערבים אזרחי ותושבי ישראל. עם זאת, לאור הבחירה להקצות משאבים לתוכנית הנעדרת הצדקה יישומית, ולא לשירות התעסוקה, נראה כי לאו דווקא האינטרסים של הציבור הערבי הם שעומדים ביסודה.

19. **אנו פונים אליכם ומבקשים אתכם לשקול בשנית יישום תוכנית זו. לכל הפחות, יש להעביר תקציבים אלו לתוכניות ייעודיות בתוך שירות התעסוקה שיאפשרו לשירות להיות מרכז תעסוקתי כולל ואפקטיבי למיעוט הערבי. בשלב ראשון, לגבי המרכזים שהוחל בהקמתם, ניתן להכפיף את עבודת הג'וינט המתוכננת במרכזים לשירות התעסוקה, ובהמשך יחליט השירות האם להמשיך בהסכם עם הג'וינט או להפעיל את השירותים בעצמו. אנו סבורים כי בדרך זו יתחולל שינוי משמעותי בבעיות התעסוקה הקשות מהן סובלת אוכלוסייה זו.**

בכבוד רב,

טלי ניר, עו"ד

העתקים

מר יוסי פרחי, מנכ"ל שירות התעסוקה, בפקס : 02-5617548

מר צביקה האזור, מזכיר הממשלה, בפקס : 02-5632580

מר שרון קדמי, מנכ"ל משרד התמ"ת, בפקס : 02-6662910